

Za preprečevanje medvrstniškega nasilja nad LGBT-učenci in dijaki moramo o tem najprej spregovoriti

Pred nekaj leti sem na spletu zaznala poročanje o primerih LGBT-otrok in mladostnikov, ki so zato, ker so jih verbalno in/ali fizično trpinčili sošolci, storili samomor. To nasilje je skoraj vedno trajalo več let, v nekaterih primerih so zanj vedeli tudi učitelji in učiteljice. To me je spodbudilo k raziskovanju tega, kako je področje preprečevanja in sankcioniranja medvrstniškega psihičnega in fizičnega nasilja nad učečo se LGBT-populacijo urejeno na slovenskih šolah in kakšni so primeri dobrih praks po svetu. Pri tem me je zanimalo tudi, ali se to nasilje zmanjša tedaj, ko je v šolskem učnem načrtu več vsebin s področja LGBT. Nekatero izsledke tega raziskovanja predstavljam v prispevku *Trpinčenje LGBT-otrok v Sloveniji in po svetu: primer osnovnih in srednjih šol* v pričujočem tematskem bloku. Obravnavam izkušnje s Škotskega, iz Japonske in Čila ter posebej iz Slovenije. Vse našete države zaznavajo nasilje nad LGBT-učenci in učenkami oziroma dijaki in dijakinjami, vendar so njihovi odzivi nanj različni (pozitiven zgled je predvsem Škotska). Slovenija v zadnjih desetih letih na tem področju ni storila prav veliko – pravzaprav ni naredila nič. Nasilje nad obravnavano populacijo je tako naraslo, prisotnost LGBT-tem pa se je zmanjšala (glej npr. Švab in Kuhar, 2005; Kuhar in Švab, 2014; Magič, 2012; Lesjak, 2017).

Roman Kuhar in Alenka Švab v svojem članku opozarjata na pomembno ugotovitev njune ponovitvene raziskave o vsakdanjem življenju gejev in lezbijk (Švab in Kuhar, 2005; Kuhar in Švab, 2014),

in sicer da je stopnja fizičnega, psihičnega in spolnega nasilja nad populacijo LGBT leta 2014 primerljiva s tisto izpred desetih let. Pišeta: »Leta 2003 je 53,3 % vprašanih poročalo, da so bili zaradi spolne usmerjenosti že žrtev homofobičnega nasilja. Leta 2014 je ta delež podoben: 50,3 % vprašanih je že doživelo nasilje zaradi svoje spolne usmerjenosti.« (Kuhar in Švab, v tej številki ČKZ) Dodajata še, da gre večinoma za psihično nasilje, sledita fizično in spolno nasilje. Avtorja posebej obravnavata podatke za različne vrste izkušenj z nasiljem v različnih kontekstih, pri čemer še posebno skrb zbuja prav podatek, da se »v vzorcu iz leta 2014 statistično značilno pogosteje nasilje pojavlja v kontekstu šole: leta 2014 je še enkrat več (44 %) kot leta 2003 (22 %) posameznikov poročalo, da so bili zaradi svoje spolne usmerjenosti žrtve nasilja s strani sošolcev in sošolk.« (ibid.) Med mogočimi dejavniki za to naštevata večjo vidnost gejev in lezbijk v šolskem prostoru ter večjo senzibilnost anketirancev, ki prepoznajo homofobično nasilje in so nanj pozorni, ter opozarjata, da »odsotnost sistemskega obravnavanja problema homofobije in sploh nasilja v šoli zagotovo pelje k reprodukciji tovrstnega nasilja tudi v šolskem prostoru« (ibid.).

Nina Perger in Simona Muršec govorita o nekaterih specifikah vsakdanjega življenja seksualno nebinarnih oseb, pri čemer izhajata iz raziskave *Vsakdanje življenje mladih LGBTIQ+ oseb v Sloveniji* (Perger, Muršec in Štefanec, 2018). Gre za prvo obsežnejšo slovensko raziskavo, v katero so bile vključene seksualno nebinarne osebe, s poudarkom na biseksualnih, panseksualnih, kvir in aseksexualnih identitetah. Avtorici ugotavljata, da so izkušnje seksualno nebinarnih oseb v določeni meri podobne izkušnjam gejev in lezbijk, a je pri nebinarnih osebah razkritje identitete veliko težavnejše. Tako »le 20 % biseksualnih žensk in 12 % biseksualnih moških pogosto ali vedno razkriva svojo identiteto (v primerjavi s 45 % lezbijk in 44 % gejev) [...] Njihove seksualne identitete so razumljene kot 'faze', kot tranzitivne narave, kot promiskuitetnost, seksualna 'deviantnost'.« (Perger in Muršec, v tej številki ČKZ) Še posebno redko je prav razkrivanje v šolskem prostoru, kar lahko deloma razumemo kot posledico tega, da so te osebe bolj izpostavljene nasilju in diskriminaciji. Šolajoče se nebinarne osebe tako poročajo o žalitvah, objektifikaciji, zanikanju obstoja njihove identitete ter rednemu posmehovanju (ibid.). Avtorici v sklepu pozivata k nadaljnjemu raziskovanju izkušenj obravnavane populacije, da bi skupaj ustvarili varno okolje za vse.

Jasna Magić predstavlja ugotovitve raziskav, ki sta jih izvedla UNESCO in Svet Evrope, da bi zbrala odzive šolskega sektorja na

nasilje na podlagi spolne usmerjenosti in identitete oziroma izraza. Podatki razkrivajo, da je večina LGBT-učencev in dijakov, ki se šolajo v državah Evropske unije, doživelo različne oblike verbalnega, psihičnega in fizičnega nasilja (kar 91 % pred 18. letom). Ena od ugotovitev raziskav je, da »večina evropskih držav ne ponuja objektivnih informacij o spolni usmerjenosti in identiteti v učnih načrtih, nima antidiskriminacijske politike in politike proti trpinčenju LGBT-učencev in ne ponuja izobraževanja učiteljem o pravicah in potrebah te populacije« (Magić, v tej številki ČKZ). Kjer nasilje nad obravnavano populacijo ni obravnavano sistemsko, pogosteje ostaja spregledano, učenci pa imajo slabši učni uspeh, večja je verjetnost, da bodo trpeli za anksioznostjo in se izolirali. Prepoved nasilja na podlagi spolne usmerjenosti in identitete po drugi strani prinaša opazno izboljšanje tako na ravni učnega uspeha kot mentalnega zdravja. V Evropski uniji obstajajo različne vrste ukrepov za prepoznavanje in preprečevanje nasilja nad učenci zaradi spolne usmerjenosti in identitete; ti ukrepi učečim se in zaposlenim v izobraževalnem sektorju sporočajo, da morajo biti šole varen in prijazen prostor učenja, socializacije in druženja za vse.

V blok smo poleg naštetega vključili tudi dva prevoda, ki prav tako kot izvirni prispevki govorita o nasilju nad neheteroseksualnimi učenci in dijaki. V obeh primerih gre za predstavitev rezultatov obsežnejšega kvantitativnega raziskovanja v eni od zveznih držav Združenih držav Amerike (Pensilvanija oziroma Kalifornija), ki pa se bolj kot na položaj učencev osredinja na vlogo učiteljev – na to, kaj lahko storijo, da bi preprečili viktimizacijo, kako naj se na nasilje sploh odzovejo in kako lahko (so)oblikujejo prijaznejšo šolsko politiko.

Literatura

- KUHAR, ROMAN IN ALENKA ŠVAB (2014): *Raziskava o pravni podinformiranosti LGBT-skupnosti in vsakdanjem življenju gejev in lezbijk: raziskovalno poročilo*. Ljubljana: Mirovni inštitut.
- LESJAK, ANJA (2017): *Vključevanje LGBT-tem pri pouku v Osnovni šoli Šmarje pri Jelšah*. Diplomsko delo. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za socialno delo.
- MAGIĆ, JASNA (2012): *»Homofobija na naši šoli?« Poročilo o izkušnjah srednješolskih učiteljev in učiteljic s homofobijo v šolskem prostoru v Sloveniji*. Ljubljana: Legebitra.
- PERGER, NINA, SIMONA MURŠEC IN VESNA ŠTEFANEC (2018): *Vsakdanje življenje mladih LBGTIQ+ oseb v Sloveniji, ali: »To, da imam svoje jebene pravice!«* Ljubljana: Društvo Parada ponosa.
- ŠVAB, ALENKA IN ROMAN KUHAR (2005): *Neznosno udobje zasebnosti: vsakdanje življenje gejev in lezbijk*. Ljubljana: Mirovni inštitut.